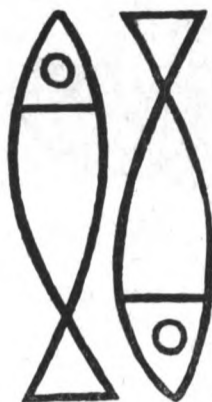

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw”

Maar Noach vond genade . . . meisjes en jongens opgepast

Het opschrift van dit stukje vindt U in Genesis 6 : 8.

Tenminste wat het eerste deel betreft.

Genesis 6 : 8 is een bijzonder vers in het geheel van dit bijbelboek. Dat kunt U zien, wanneer U vers 9 eens leest.

Daar leest U het Woord TOLEDOTH, wanneer U de grondtekst zou nemen.

Bij ons vertaald door „geboorten” - „geslacht” en nog wel andere woorden.

— „Dit zijn de geboorten van Noach” of, zoals de Nieuwe Vert. ons zegt — „Dit is de geschiedenis van Noach”.

Toledoth — we kunnen misschien beter vertalen: Afkomst en uitkomst.

Tien keer vinden we in Genesis een dergelijk punt.

Bijv. Gen. 2 : 4: „Dit zijn de geboorten van hemel en aarde” . . . dan gaat de schrijver vertellen hoe de Heer begon en wat de mens er van maakt.

Een tweede keer zien we het woord in Gen 5 : 1 . . . dit is het boek van Adams' geslacht . . en weer zien we hoe het begon, hoe de Heer met Adam begon, wat de mens er van maakt en hoe in Noach de Heer toch alles opvangen wil.

Zo heeft de schrijver zelf zijn boek prachtig verdeeld. Daarbij is onze hoofdstukken-indeling zielig peuterwerk geweest.

Afkomst en uitkomst.

Dat is het grote Thema.

Zo is vers negen van hoofdstuk 6 een dergelijk nieuw begin als het ware. En zo is vers 8 het slot van het stuk waarin Mozes vanaf hoofdstuk 5 : 1 vertelt het boek van Adams' geslacht. Adams' TOLEDOTH.

Het is geen „mooi” verhaal, dat begint in hoofdstuk 5 en eindigt met hoofdstuk 6 : 8.

Een ellendig stuk zelfs.

Kain is al lang uitgevallen.

Maar nu vertelt de schrijver ons hoe ook Adams' lijn over Seth meer en meer de opdracht van de Heer gaat vergeten.

De opdracht waarvan we lezen in Genesis 3 : 15, waar de Heer als Vader Zijn kinderen bij de duivel weg heeft gerukt.

Vijandschap zou er zijn en moest er zijn. Algemene dienstplicht was beloofd en bevolen.

Nu volgt in deze verzen in Adams' toledoth het verschrikkelijk verslag van het oprollen van de fronten.

Vrijwillig rolt de kerk het materiaal terug.

Zelfs geen koude oorlog blijft er over.

Warme toenadering is het parool.

„Toen de mensen zich op aarde begonnen te vermenigvuldigen en hun dochters geboren werden, zagen de zonen Gods, dat de dochters der mensen schoon waren . . .”

Wat staat het ijselijk nuchter in Genesis 6 vers 2.

Het is of een notaris acten opstelt voor het nageslacht. Als we niet wisten, dat hier een Vader vecht voor Zijn kinderen.

God worstelt om Zijn volk.

Gods kinderen zien de meisjes van de wereld. Ondanks vele andere voorstellen zal dit zonder twijfel de juiste betekenis zijn van deze korte en tegelijk zo verschrikkelijke tekst.

Gods kinderen zien de meisjes van de wereld en . . . ze vallen beslist niet tegen. Integendeel ze zijn zelfs knap!

Dan is de ellende niet meer te overzien.

Dan komt de zondvloed in 't zicht.

Dan doemt — wat de mensen betreft — opnieuw het eind van de kerk aan de kim.

In deze eenvoudige zin: „Toen zagen de zonen Gods, dat de dochters der mensen schoon waren . . . en zij namen zich daaruit vrouwen, wie zij maar verkozen”.

Het gaat altijd mis als de zonen Gods nemen wat ZIJ verkiezen.

Verkozen zonen hebben te nemen wat HIJ kiest, Die hen gekozen hééft.

Toen zagen de zonen Gods de dochters der mensen.

En toen was — wat die zonen betreft — de kerk verloren.

Zo waarschuwt de schrijver van Genesis zijn volk, dat straks in Kanaän midden in een heidense wereld zal wonen.

Je zou het niet denken.

Als ze nu verloren waren geweest toen ze de naakte duivelse woede van de wereld in de ogen keken, maar ze kijken de meisjes aan.

De „kerk” valt niet in zware vervolging en niet in bloedige strijd of onderdrukking maar in de armen van de ziele te vrijage.

Ds. Vonk oppert ergens de mening dat Genesis vooral een boek zou zijn voor de jeugd.

Wanneer we dit gedeelte lezen zeggen we: „Het zou geen wonder wezen”.

In ieder geval zet Mozes hier zonder twijfel het tweede deel van bovengenoemd opschrift neer: Meisjes en jongens opgepast.

Zo gaat de kerk onder.

Zo gaan Gods kinderen onder.

Niet op de brandstapel. Martelaarsbloed is altijd nog kerkzaad gebleken.

Maar op een bankje in het park.

Knappe kinderen, die meisjes uit de wereld. En vlotte grietjes ook; beter dan die stijve harken van vereniging zus of vereniging zo.

Dat waren de gedachten. Kennelijk.

En hier loopt het op uit.

Het begin was zo mooi.

In Enos' dagen begon men de naam des Heeren aan te roepen. Genesis 4 : 26.

Een poosje later vrijden de kinderen van de kerk met de kinderen van de wereld.

En zo staat het er zelfs nog niet helemaal.

Het „verslag” is haarscherp dit keer.

De ZONEN van de kerk kijken naar de MEISJES van de wereld.

Het gaat van de KERK uit. Jongens nemen — vooral in die oude dagen — in deze zaken het initiatief.

Toen berouwde het de Heer, dat Hij de mensen op aarde gemaakt had.

We zullen over dat berouw maar niet veel spreken

We zullen maar eerbiedig laten staan wat er staat.

Het berouwde de Heer en Hij heeft de mens een ultimatum gesteld. 120 jaar zal Hij het aanzien.

In die tijd gaat er heel wat gebeuren.

In die tijd gaat Noach de ark bouwen.

In die tijd waarschuwt de Heer van dag tot dag van uur tot uur.

Ik kan niet nalaten hier een klein stukje door te geven uit Anne de Vries' Kleutervertelboek. Al bent U er natuurlijk allemaal veel te „groot” voor.

Redactieleden:

Dr. J. BOSCH, P. GROEN, Prof. Dr. H. J. JAGER, Prof. C. VEENHOF
Ds. G. VISEE

Tijdelijk adres van de Redactie:

J. Bosch, Engelenbergstr 4, Kampen

Medewerkers:

Ds. H. Amelink, Langerak
Prof. Dr. W. K. van Dijk, Groningen
P. A. Hekstra, Rotterdam
Dr. D. Holwerda, Zuidhorn
Ds. P. K. Keizer, Groningen
Drs J. F. J. Lamet, Eindhoven
Ds. J. Meester, Amsterdam-Z.
Mr. Dr. J. Meulink, Enschede
D. W. L. Milo, Nunspeet
Prof. Dr. K. J. Popma, Utrecht
Drs G. Puchinger, Den Haag
Dr. H. R. Rookmaaker, Leiden
Dr. J. Stellingwerff, Amstelveen
Ds. B. Telder, Breda
Ds. C. Vonk, Schiedam
Prof. Mr. H. D. van Wijk, Amstelveen

Geref. Persvereniging „Opbouw”:

adres secretaris en penningmeester:
Van Lynden van Sandenburglaan 16,
Utrecht. Tel. 030-15450. Giro 448367.

Administratie abonnementen:

Drukkerij Steenberg, Slotlaan 220,
Zeist. Giro 233117.

„De hamers klopten iedere dag”.
Tik-tik-tik, klop-klop-klop. Dat hoorden de mensen 's avonds als ze slapen gingen. Dat hoorden ze 's morgens als ze wakker werden. Tik-tik-tik. Klop-klop-klop.

Luister toch, luister toch. Maar ze luisterden niet. Toen hielden de hamers zich stil. Het grote schip was klaar”.

Het grote schip was klaar. Maar geholpen heeft het tikken, het hameren niet. Op de harten niet!

Dat is het einde.

Ik zal de mens, die Ik geschapen heb verzevende vers.

Is DAT het einde? Moet daar al dat mooie op uitlopen? Dan hebben we precies EEN vers te weinig gezien.

MAAR NOACH VOND GENADE.

Wat is de zondvloed verschrikkelijk. Verschrikkelijk dat het nodig was. En de oorzaak lag op een bankje in het plantsoen!

DAAR is de kerk gevallen.

Daar bracht de kerk de Heer tot berouw over wat Zijn handen hadden gemaakt.

Maar Gods thema's vallen niet.

Noach vond genade.

De KERK zou verdronken zijn in de wereld als God de WERELD niet verdronken had. Lezen we ergens prachtig bij Ds. Vonk.

Petrus spreekt later van dit wonder in zijn eerste brief, het derde hoofdstuk en richt daarbij zijn blikken op het water van de doop.

Ik zal de mens, die Ik geschapen heb verdelen.

Einde van de tweede toledoth?

Neen . . . maar Noach vond genade.

Genade is het LAATSTE woord.

Wie dan ook GENADE vertrappt, vertrappt het LAATSTE.

Daarom: Meisjes en Jongens OPGEPAST.

„Zichtbare” en „onzichtbare” kerk volgens Calvijn

I

Een van de — weinige! — dingen waaromtrent theologen van allerlei richting het onderling eens zijn is dit dat de Schrift de idee van een onzichtbare kerk welke naast of boven de zichtbare kerk(en) zou bestaan niet kent.

Laat ik een paar uitspraken noemen.

Scheel b.v. schrijft: Het begrip onzichtbare kerk in welke vorm of met welke interpretatie het ook gehanteerd wordt moet worden afgewezen. K. L. Schmidt noemt de in het protestantisme dikwijls aanvaarde scheiding tussen een onzichtbare en een zichtbare kerk een platonische speculatie. Er is z.i. in het Oude en het Nieuwe Testament slechts van één kerk sprake en die kerk is zonder meer zichtbaar. Deze kerk is even zichtbaar en even concreet als een mens dat is. Schlatter wijst er op dat de gedachte dat er wel een kerk is maar dat deze onzichtbaar zou zijn, de kerk bij de vervulling van haar arbeid zeer heeft gehinderd. Men kan in verband met een onzichtbare kerk immers moeilijk van arbeid spreken. En Ralph Luther wijst er in zijn bekend nieuwtestamenteel woordenboek op, dat Jezus zijn gemeente de stad op een berg noemt die niet kan verborgen blijven (Math. 15 : 14). En dat Christus ook zegt dat de eenheid der kerk (het één-zijn, het levend liefdescontact tussen de meest verschillend gearde mensen in haar) door de wereld moet worden waargenomen en dat daardoor zal worden erkend dat Hij door God gezonden is (Joh. 17 : 20-23). Een onzichtbare kerk zo zegt hij is zoiets als een houten ijzer.

Nu is het zo dat Calvijn toch van een zichtbare en een onzichtbare kerk spreekt en het leek mij goed eens na te gaan hoe hij dat doet.

* * *

Wanneer Calvijn in de laatste uitgave van zijn *Institutie*, de definitieve, die van 1559, over de kerk gaat spreken, maakt hij aanstonds onderscheid tussen de „onzichtbare” kerk die hij ook wel de „verborgen” of de „onbekende” kerk noemt, en de „zichtbare” kerk die hij ook wel als de „uiterlijke” of „uitwendige” kerk typeert).

Het is zijn bedoeling vooral en breedvoerig over de zichtbare kerk te spreken. Maar hij maakt voordat hij daartoe over gaat eerst enkele opmerkingen over de onzichtbare. Want de apostolische geloofsbelijdenis, waarvan Calvijn ook bij zijn bespreking van de kerk uitgaat, heeft naar zijn overtuiging op beide het oog²⁾.

Met de term onzichtbare, verborgen, onbekende kerk wordt volgens Calvijn de kerk aangeduid, wanneer ze beschouwd wordt onder het aspect der verkiezing, dus onder het gezichtspunt van de onvernietigbare gemeenschap tussen Christus en de zijnen, of anders gezegd: van het ware geloof.

De uitdrukking „onzichtbare kerk” duidt namelijk de kerk aan die opkomt uit Gods verborgen verkiezing en de vrucht is van zijn inwendige roeping, of anders gezegd: de kerk wier fundament Gods verborgen verkiezing is. Zij is de gemeenschap van Christus en allen die met het ware geloof zijn begiftigd, voor eeuwig met Hem verbonden zijn en samen zijn lichaam vormen. Ze is de kerk die inderdaad, voor Gods aanschijn³⁾, kerk is en in welke geen anderen opgenomen worden dan zij, die door de genade van de aanneming - tot - kinderen - Gods en door de heiligmaking des Geestes ware leden van Christus zijn.

De leden daarvan zijn allen zo in Christus verbonden, dat ze, evenals ze aan één Hoofd hangen, zo ook als het ware tot één lichaam samengroeien, door zulk een verbinding met elkaar samenhangend als leden van éénzelfde lichaam. Zij zijn in waarheid één geworden, daar ze door één geloof, hoop en liefde, en door dezelfde Geest van God tezamen leven, geroepen niet alléén tot dezelfde erfenis des eeuwigen levens, maar ook tot de gemeenschap van de ene God en Christus. Deze kerk omvat voorts niet slechts de heiligen die nu

op de aarde wonen, maar ook alle uitverkorenen, die er van het begin der wereld af zijn geweest⁴⁾.

Deze kerk, de kerk dus als de gemeenschap van alle uitverkorenen, van alle ware gelovigen, kan als zodanig niet „gezien” maar alleen geloofd worden. Wij weten immers alleen door het geloof in het woord van God, dat ze bestaat en dat ze zich ook hier en nu op deze aarde bevindt⁵⁾.

Calvijn noemt haar de onzichtbare, verborgen, onbekende kerk omdat we hier en nu nooit kunnen en dus ook niet mogen zeggen wie wel en wie niet tot haar behoren. We kunnen en mogen daaromtrent een vermoeden koesteren, een „oordeel der liefde”⁶⁾ vormen en uitspreken, maar weten, weten met de zekerheid die aan het geloof eigen is⁷⁾, doen we dat niet. Het is ons niet gegeven met de zekerheid des geloofs uit te maken wie Gods kinderen of hypocrieten, wie verkorenen of verworpenen zijn. De grens van de kerk zoals deze voor Gods aangezicht kerk is, kunnen wij niet vast stellen, die is en blijft ons verborgen⁸⁾.

Zelfs als de kerk terecht — dat wil zeggen: geheel handelend naar de voorschriften van Christus — een lid der kerk in de ban doet kan en mag men niet zeggen dat de gebanneerde een verwerpene is iemand die onherroepelijk het verderf tegemoet gaat.

Het staat immers zo, dat de kerk in haar banvonnis géén oordeel uitspreekt over de verkiezing of de verwerping van het afgesneden lid. Ze zegt daarmee niet zonder meer iets over diens definitieve „staat”. Toen Christus beloofde, dat in de hemel gebonden zal zijn wat zijn dienaren op aarde zouden binden, beperkte Hij die macht - om - te - binden uitsluitend tot de straf van de kerk⁹⁾. Maar door deze straf worden zij die afgesneden worden niet in de eeuwige verdoemenis geworpen. Nooit mogen we hen die uit de kerk verdreven zijn schrappen uit het getal der uitverkorenen of aan hen wanhopen alsof ze reeds verloren waren. Neen die gebannen horen in het afsnijdingsvonnis hun leven en zeden veroordelen¹⁰⁾ en ze worden van hun eeuwige verdoemenis verzekerd, indien ze zich niet bekeren.

Deze Schriftelijke afsnijding verschilt juist hierin van het anathema, of de vervloeking zoals de pauselijke kerk die over hardnekkige zondaren uitspreekt, dat deze laatste de mens zonder hoop op vergeving vervloekt en aan het eeuwig verderf overgeeft, terwijl de eerste meer de zeden straft en wrekt.

Ongetwijfeld, de afsnijding straft ook wel de geëxcommuniceerde mens. Maar ze straft hem zo, dat ze hem, door hem te wijzen op zijn toekomstige verdoemenis, terugroept tot de zaligheid. En als de zondaar tot inkeer komt is de verzoening en de wederopneming voor hem bereid. Daarom moet er op alle mogelijke manier naar gestreefd worden, dat de afgesneden leden der kerk zich tot een beter leven bekeren en terugkeren tot de gemeenschap en de eenheid der kerk. Zo leert het de apostel Paulus. Hij schrijft immers: „Houdt hen niet als vijanden, maar vermaant hen als broeders”. Als deze menselijkheid, deze vriendelijke gezindheid¹¹⁾ niet bewaard wordt, zowel in het bijzonder als in het algemeen, is er gevaar, dat we van de tucht spoedig vervallen tot foltering¹²⁾.

Zelfs bij de naar Christus' bevel plaats vindende uitoefening van de ban wordt dus de vaste regel, dat alleen God de zijnen kent en wij nooit met zekerheid kunnen uitmaken wie gelovigen of hypocrieten zijn, niet opgeheven.

God geeft aan de gelovigen een andere opdracht dan het uitvorsen wie wel en niet uitverkoren zijn. Het is deze, dat ze in hun harten voor vast en zeker zullen houden dat allen die door de goedertierenheid van God, de Vader, en door de krachtige werking van de Heilige Geest gekomen zijn tot de gemeenschap van Christus, afgezonderd zijn tot het

eigendom en de eigen bezitting Gods, en dat wij, daar wij tot haar getal behoren, deelgenoten zijn van zo grote genade¹³⁾.

* * *

Zo spreekt Calvijn over de kerk als de gemeenschap der uitverkorenen, de vergadering der ware gelovigen, het mystieke lichaam van Christus — de kerk zoals ze „in waarheid”, zoals ze „voor Gods aanschijn” kerk is.

Ze is de kerk zoals deze in de wereld ontstaat daar waar het woord en de sacramenten door de kracht des Geestes zaligmakend effect hebben. Zij is de kerk zoals ze uiteindelijk de hemelse heerlijkheid bereiken zal. Deze kerk is ten volle een zaak des geloofs. We weten uit Gods Woord dat ze in de wereld is. En ook wat en hoe ze is. Maar we kunnen haar als zodanig niet „zien”, niet waarnemen. Ze is geen vleselijke, natuurlijke, wereldse, door ieder benaderbare en te onderscheiden grootheid. Haar wezen, bestand, omvang, grenzen zijn niet empirisch waarneembaar.

Deze kerk noemt Calvijn nu de onzichtbare onbekende, verborgen kerk, speciaal omdat het de mensen niet gegeven is met de zekerheid des geloofs vast te stellen wie in waarheid tot haar behoren en ten opzichte van wie dat niet het geval is¹⁴⁾.

C. V.

¹⁾ *Institutie*, IV. 1, 2: *ecclesia visibilis*; IV. 1, 3: *ecclesia externa*; *ecclesia incognita*; bij Dan. 12 : 1: *ecclesia arcana*.

²⁾ *Inst.*, IV. 1, 2, 3

³⁾ *re vera et coram Deo*

⁴⁾ *Inst.* IV. 1, 2, 7

⁵⁾ *Inst.* IV. 1, 1, 2, 3

⁶⁾ *Udicium caritatis*

⁷⁾ *certitudo fidei*

⁸⁾ *Inst.* IV. 1, 3, 8

⁹⁾ *ecclesiae censuram*

¹⁰⁾ *vitam moresque damnari*

¹¹⁾ *humanitas*

¹²⁾ *Inst.* IV. 12, 10. Calvijn is zeer beslist op dit punt. Hij weigert pertinent ooit een definitief oordeel uit te spreken over de „eeuwige staat” van een mens en verbiedt het in zijn werken steeds weer. W. Kolfhaus schrijft: Nicht als ob uns ein endgültiges Urteil über die Wahrheit der Einpflanzung unseres Nächsten zustände. Calvin ist in diesem Punkt sehr behutsam und seelsorgerlich und lässt uns bedenken, dass Gott wohl einpflanzen kann, die nach unserer Meinung draussen stehen (Deo quoties visum est pessimi in optimos mutantur, alieni inseruntur, extranei cooptantur in Ecclesiam, IV. 12. 9), so dass auch die von der Kirche und damit von Christus Abgeschnittenen dennoch Gegenstand unserer Fürbitte und Hoffnung bleiben. Unser Urteil über die Zugehörigkeit des Nächsten zum Leib des Christus ist also stets ein Urteil unter Vorbehalt: „morgen können in die Kirche eingefügt werden, die heute noch Fremde sind” sagt Calvin zu Tit. 3 : 3. **Christusgemeinschaft bei Johannes Calvin**, Neukirchen, Kr Moers, 1939, S. 33/4.

¹³⁾ *Inst.* IV. 1, 3

¹⁴⁾ Josef Bohatec, **Calvins Lehre von Staat und Kirche, mit besonderer Berücksichtigung der Organismusgedanken**, Aalen, 1961: der Unterscheid der sichtbaren und unsichtbaren Kirche ist gemäss dem Wortlaut darin begründet, dass die Mitglieder der wahren Wesenkirche nur Gott bekannt sind.... Werner Krusche, **Das Wirken des Heiligen Geistes nach Calvin**, Göttingen, '57, S 313, schrijft: „Unsichtbar” heisst diese Kirche, weil es für menschliche Augen schlechterdings nicht zu sehen ist, wie und bei wem der Heilige Geist das gehörte Wort und das lieblich empfangene Sakrament wirksam macht und all den Jahrzehnten vor uns wirksam gemacht hat.

Prof. Dr. H. D. van Wijk

Zoals onze lezer zonder twijfel reeds hebben gelezen is onze medewerker Prof. Dr. H. D. van Wijk met ingang van 1 oktober benoemd tot gewoon hoogleraar aan de Vrije Universiteit om onderwijs te geven in het Nederlands administratief recht en het recht van de lagere publiekrechtelijke lichamen. Prof. Van Wijk was reeds bijzonder hoogleraar aan de Stedelijke Universiteit en aan de Vrije Universiteit. Wij wensen Prof. Van Wijk van harte geluk met deze eervolle benoeming. God zegene hem in zijn nieuwe taak.

de Redactie.

Wedergeboorte

Ze zaten er mee.

Met de wedergeboorte.

Want dat moest toch maar met een mens gebeuren voor en aler hij geloven mocht, belijdenis doen, ten avondmaal gaan en zijn kinderen laten dopen.

En ze waren niet wedergeboren.

En dus geloofden ze niet „dat het ook voor hen was”, deden ze geen belijdenis, vierden ze geen avondmaal en bleven hun kinderen ongedoopt.

Zij keken wel uit.

Zij gingen niet zó maar naar het avondmaal.

En dat vertelden ze ook aan de broeders, zo vaak deze op huisbezoek kwamen. De broeders gingen daar wel wat tegen in en probeerden hun aan te praten dat ze misschien toch wel wedergeboren waren: Jelui hebt toch de Here Jezus lief? En op die vraag kwam er steevast een schoorvoetend, doch bevestigend antwoord. Wel, zeiden de broeders, dan ben je ook wedergeboren, want de liefde tot de Here Jezus is geen vrucht van eigen akker: vlees en bloed heeft u dat niet geopenbaard maar mijn Vader, die in de hemelen is. En met soortgelijke vragen, antwoorden en logische conclusies trachtten de broeders hen te overtuigen dat ze „het” toch wel van zich zelve geloven mochten. Ze brachten er ook de Dordtse leerregels bij te pas: dat zij naar de tijd van overvloediger genade maar vurig moesten verlangen, en die met eerbiedigheid en ootmoedigheid verwachten. I § 16.

En zo sukkelde dat maar voort.

Van huisbezoek tot huisbezoek.

De ouderlingen zaten er óók mee.

Meer dan die broeder en zuster.

Want die zetten wel een ernstig gezicht zo op het huisbezoek, maar ze leefden er overigens nogal prettig om voort. Het ging best in de zaak. En van hem zeiden de mensen: Het gaat hem wel, 't gelukt hem wat hij doet. . . .

Toen kwam er in die gemeente een andere dominee. Een nog jonge man. Die hoorde op huisbezoek de klachten, het vraag- en antwoordspel, de vertroosting van de ouderlingen eerst maar eens aan. Het bevredigde hem maar matig. Hij vreesde dat ook de ouderlingen, die ongetwijfeld vóór de Waarheid waren, er ook zelf niet helemaal achter waren. De dominee zat er ook mee. Met die mensen, en met zijn ouderlingen. En kon zich maar niet ontworstelen aan de gedachte, dat ze allemaal bezig waren God de schuld te geven. Wachten op de tijd van overvloediger genade. . . . Jawel. Maar: „de genade wordt ons door vermaningen medegedeeld en hoe vaardiger wij ons ambt doen, des te heerlijker vertoont zich ook de weldaad Gods, die in ons werkt en zijn werk gaat dan alderbest voort”. D.L. III en IV, 17.

Daarom besloot de dominee er niet meer aan mee te doen. Om God de schuld te geven. En toen ze voor de zoveelste maal op huisbezoek gingen zei hij tot de ouderling: Nu moet U mij vanavond eens stil mijn gang laten gaan, en mij niet in de rede vallen.

Die avond werd dezelfde litanie weer voorgezongen.

Dat het zó maar niet gaat. . . .

Toen heeft de dominee ongeveer als volgt gesproken: Broeder en zuster. U bent in het verbond der genade begrepen. En de HEERE heeft U al zijn weldaden uit genade om Christus' wil beloofd. Ook de Heilige Geest. Om u door het geloof Christus en al zijn weldaden deelachtig te maken. Maar ik merk het wel: dat geloof in Christus dat is bij U niet. En daarvan is de schuld niet bij de HEERE. Hij liegt niet. De schuld dat Hij zijn aangezicht verbergt, ligt bij U. Nu is de vraag: Waar ligt de oorzaak? Ik wil trachten U te helpen. Dat is niet zo prettig. Net zo min als wanneer de dokter U onderzoekt. Maar dat moet soms. Net zolang tast de dokter dan tot U „Au” roept. Broeder, de hele omgeving vertelt dat U onbetrouwbaar bent in Uw zaken. Dat kan laster zijn. Maar als dat zo zou zijn, dan staat U de HEERE in de weg. Dan geeft U zich niet aan de Here Jezus tot redding over. Want U wilt niet gered worden. En als U aan de zonde in het zaken doen blijft overgeven, dan verandert dat ook niet.

Er viel een stilte.

De broeder lachte een beetje stiekum.

Toen ging de dominee verder: Jelui hebt vlot drie kinderen gekregen. De jongste is nu acht. Dat kan eerlijk werk zijn. Omdat de HEERE dat zo wil. Maar het kan ook oneerlijk werk zijn. Omdat jelui niet meer die zegen begeert. Ik wéét dat niet. Ik dènk dat niet eens, maar het zou kunnen zijn. . . . En dan verbergt de HEERE zijn aangezicht.

Ditmaal viel er geen stilte, maar de zuster werd als een furie. Met vuurschietende ogen: Dat dominee zich met zulke zaken bemoeide. . . . zulke gedachten had. . . . zo geméén was. De verontwaardiging scheen zó echt, dat de man een ogenblik twijfelde. . . . Maar uit het zwijgen van de man, die met de situatie verlegen, zijn tierende vrouw zat aan te kijken, begreep hij dat er hier een stukje comédie werd opgevoerd en dat hij tegen het zere scheen had geschopt.

Ze namen maar afscheid.

Gingen heen zonder dankgebed.

Toen ze op straat stonden op die donkere winteravond, zei de ouderling: Dominee, wat hebt U nou gedaan? Waarop deze antwoordde: Een broeder en zuster geholpen!

Ongeveer een week later werd er na de catechisaties aan de pastorie gebeld.

Hij was het.

Om dominee alleen te spreken.

Dat kon.

In dat gesprek is er gebiecht.

Het was allemaal zo.

Waarop dominee zei: dan liggen de zaken heel eenvoudig. Wat U mij nu verteld hebt, dat brengt U vanavond samen met Uw vrouw voor de HEERE. En: Wie zijn zonde belijdt en laat, die zal barmhartigheid verkrijgen. En verder: tot volgende week op de belijdeniscatechisatie.

Toen zijn ze opgestaan tot een nieuw leven. Wedergeboren.

Want dat is wedergeboorte.

Opstanding tot een nieuw leven.

Ze hebben toen het geloof beleden.

Kwamen ten avondmaal.

Lieten hun kinderen dopen.

Drie jongens.

En ze stonden eer er een jaar om was wéér voor het doopfont met een dochter.

Op die bewuste avond was aan dat huis zaligheid geschied.

„En hoe vaardiger wij ons ambt uitrusten, des te heerlijker vertoont zich ook de weldaad Gods, die in ons werkt en zijn werk gaat dan alderbest voort. Welke God alleen toekomt, zo vanwege de middelen, als vanwege de zaligmakende vrucht en kracht daarvan, alle heerlijkheid in der eeuwigheid. Amen”.

G. Visee

Levende belijdenis

Het is toch wel diep droevig, dat we er in onze kerken zo'n onchristelijke warboel van maken.

Neen, dit is niet te veel gezegd. Door ons geharrewar maken we de kerk voor de wereld tot een aanfluiting.

Als een onkerkelijke vraagt, zijn dat nu christenen, die elkaar zo in de haren vliegen en die elkaar onderling niet eens kunnen verdragen, dan kunnen we alleen maar beschaamd zwijgen.

Het onderlinge vertrouwen en de broederlijke liefde zijn ver te zoeken in het polemisch geschrijf van de laatste jaren en we beschuldigen elkaar van scheurmaking en ontrouw aan Schrift en belijdenis.

We zijn op een afschuwelijke manier onkerkelijk bezig met schorsen. Wij weigeren samspreking met broeders, die daarom vragen en trekken bij voorbaat hun oprechtheid in twijfel, omdat ze over bepaalde (niet onbelangrijke) zaken anders denken dan wij.

We zijn op een heel gevaarlijke weg met ons geruzie en getheologiseer en daardoor raken we onze jonge mensen kwijt en verliest de kerk haar werfkracht.

Terecht vraagt men: is dat de Kerk?

We mogen ons wel eens afvragen wat toch de oorzaak is van dit alles. Waarschijnlijk is er een complex van oorzaken, maar ik geloof, dat ze terug te brengen zijn tot dit ene, dat wij allen mensen zijn, die het goede, dat wij willen niet doen en het kwade, dat wij niet willen wél.

Duidelijk meen ik echter te zien, dat het onze menselijke hoogmoed is maar ook traagheid en valse gerustheid in het eenmaal bereikte en dat we hierin zijn wat we niet willen zijn.

We weten het alles zo goed en daarmee zijn we in ons hart zo tevreden en zo gerust.

Ik bedoel hier niet de geloofs zekerheid en de rust die wij daarin vinden voor ons leven. Het gaat om de valse rust, waarin we op alle vragen zo goed het antwoord weten, want al vertrouwen we in volle gerustheid op Gods belofte en weten we ons het eigendom van Christus, toch blijven er vele vragen in het leven van de Christen en toch blijft er de strijd. Niet alleen innerlijke vragen en innerlijke strijd, maar ook vragen over het leven en de Kerk.

Het leven, ook in de kerk, is niet in rust. Er is een voortdurende ontwikkeling en een toe-leven naar de volheid van de tijden. Dat betekent ook een voortdurende groei. We zijn niet klaar en we waren niet klaar toen in de

16e en 17e eeuw onze belijdenisgeschriften zijn opgesteld.

Er komen steeds weer vragen, waar wij het antwoord nog niet op weten, nog niet en daarom is er ook geen rust, geen werkeloosheid.

In onze rationalistische instelling (kenmerk van onze westerse cultuur) hebben we onze belijdenis zo prachtig sluitend beredeneerd en daarin vinden we een zelfvoldane rust. Onze kerk-belijdenis is rond, sluit als een bus en er is geen speld tussen te krijgen.

Maar dan juist wordt het bedenkelijk.

Dit was ook zeker niet de bedoeling van de opstellers van onze belijdenisgeschriften. Zij hebben onder Gods leiding gedaan wat zij toen menselijkerwijs gesproken konden doen. Dat was veel en daarvoor mogen we dankbaar zijn. Daarmede hebben zij de Kerk gebouwd.

Dit is dus geen kritiek op die geschriften, maar wel is er kritiek op wat wij er na hen mee gedaan hebben. We hebben onze belijdenisgeschriften gemaakt tot kanonieke boeken en dat zijn ze niet. Vanuit die belijdenis hebben we scherp redenerend en theologiserend allerlei constructies opgebouwd en **onze** exegese hebben we ook tot kerk-belijdenis gemaakt.

In onze zo rationeel opgebouwde conclusies heeft de menselijke rede zo'n belangrijke functie vervuld, dat we hier dikwijls niet meer kunnen spreken van geloofswaarheden.

Vanuit de belijdenis meenden we een antwoord te weten op alle vragen.

Dat onze belijdenisgeschriften volmaakt zijn geloof ik beslist niet. De sterke invloeden van het Aristotelische denken hebben in de 16e eeuw ook de opstellers van de belijdenis niet onberoerd gelaten. Zie hun vaak rationalistisch aandoende betoogtrant.

Dit brengt er ons ook zo licht toe in die redenertrant door te gaan.

De belijdenis is echter ook daarom niet volmaakt, omdat de Kerk nog niet klaar is gekomen met het putten uit de oneindige diepte en rijkdom van Gods Woord. Daar is de Kerk nooit mee klaar in onze bedeling.

En nu zijn er broeders, die met deze valse rust niet tevreden kunnen zijn. Zij vragen verder, zij zoeken verder in Gods Woord, naar antwoord op vragen over de Kerk of over „Sterven en dan”. Er zijn mensen, die in Gods Woord lezen, dat we met **alle** gelovigen ook buiten het instituut gemeenschap moeten zoeken, die menen dat „samspreken” eis van God is.

Dan is de rust verstoord. Dan springt men

op en zegt: dit is in strijd met de belijdenis. Dit wordt haarfijn uitgekiend en men vindt een exegese, die precies past bij wat men be-wijzen wil.

Men is boos op de rustverstoorders, die men beschuldigt van ontrouw aan de belijdenis, van ketterij en scheurmaking en de onrust-zaaiers worden geschorst.

Men wil de rust. Men wil blijven bij de verworvenheden en daarbij alleen, maar dit is stilstand, dit is rust tot de dood. Wie rust op zijn lauweren, of liever op de lauweren van de vaders heeft in beginsel de strijd gestaakt en verloren.

Dit gevaar is levensgroot in onze kerken.

Ja zegt men, maar Guido de Brès, Olevianus en Ursinus waren zulke wijze mannen, ze wisten zoveel. Wij zouden het nu niet zo kunnen.

Maar weten wij niet veel meer? Wij hebben toch mannen gehad als Kuyper, Bavinck, Greijdanus en Schilder. Wij hebben mannen als Vollenhove en Dooyeweerd om er maar enkele te noemen. Zij hebben ook met vele anderen de Kerk gebouwd. Sinds de 16e eeuw is toch door dekerkde geloofskennis verdiept.

In die 4 eeuwen heeft er ook in de wereld een geweldige ontwikkeling plaats gehad, op het gebied van wetenschap en techniek, van cultuur in de ruimste zin van het woord. Op allerlei punten is onze blik verruimd. Er zal niemand meer gevonnist worden in de kerk, omdat hij zegt dat de aarde om de zon draait.

Het leven is dynamisch, ook het geloofsleven.

Daarmee torn ik niet aan de schriftuurlijke waarheid, maar in onze tijd zal het antwoord op vele vragen anders geformuleerd moeten worden. Dit vraagt een steeds dieper doordringen tot de kern van Gods Openbaring.

Zeker, de eenvoudige kennis van het Evangelie is voldoende tot zaligheid, ook vóór de 16e eeuw, maar dat rechtvaardigt niet een zelfvoldane rust in het verworvene.

Als de Kerk haar taak vervult, dan zal zij de heerlijkheid van haar Koning steeds beter verstaan en uitspreken.

De studie van de Bijbel zal steeds door moeten gaan, niet alleen voor ons persoonlijk leven, maar ook voor een voortdurende verrijking van het gemeenschappelijk belijden.

Ons antwoord op Gods Woord — onze belijdenis — is nooit af en is nooit absoluut een definitief.

Het ondertekenen van de belijdenisgeschriften en het doen van belijdenis mag dan ook nooit betekenen: Dit belijd ik naar de letter van a tot z en niets meer of niets minder. (Hoeveel belijdende leden van de kerk weten wat er in de drie formulieren staat?). Zoiets mag men niet zeggen en kan men niet zeggen. Niemand heeft ooit alle consequenties van de belijdenisgeschriften, die mensen-woorden zijn, kunnen doorzien en niemand heeft ooit de Schrift, die Gods Woord is, in zijn grote diepte en rijkdom kunnen peilen.

Sinds lang echter heeft in onze kerken de belijdenis in vele gevallen het laatste woord (zelfs de K.O.) en in die valse rust is de kerk in slaap gevallen.

Nu wordt die rust verstoord, nu worden heilige huisjes bedreigd, nu wordt het eenmaal geformuleerde en onze exegese daarvan op bepaalde punten aangetast.

Zeg tegen de humanist, dat zijn Mens niet deugt en hij is diep geschokt en verontwaardigd.

Zeg tegen de Gereformeerde, dat zijn belijdenis, zijn traditionele antwoorden op alle levensvragen geen definitieve antwoorden zijn en hij zal ontsteld uitroepen, dat de Schrift wordt aangetast, maar 't is slechts de prachtig sluitende redenering, die hij om zijn belijdenis heeft geconstrueerd, hij is het zelf, die zich bedreigd voelt.

Dit is een overschatting van het menselijk denken en kennen, waardoor de belijdenis en de uitleg daarvan wordt gezet naast de Schrift. De belijdenis is echter mensenwerk en dus feilbaar, maar Gods Woord is onfeilbaar.

Men spreekt van doorgaande reformatie, maar op deze wijze is er doorgaande verenging en verarming in plaats van toenemende rijkdom. In plaats van vreugde is er de bitterheid van de broedertwist.

De kerk is in slaap gevallen, zei ik. Daartegen zal men wellicht inbrengen, dat de strijd van de laatste jaren niet veel lijkt op slapen en dat is ook zo, maar de felle reacties zijn voornamelijk een protest tegen het verstoren van de rust waarin we ons zo wél bevonden.

Misschien kan door deze strijd de kerk weer wakker worden geschud, zodat ze weer levend gaat belijden, geen statische maar een dynamische belijdenis.

Ik trek de belijdenis onzer kerken niet in twijfel, ik weet en geloof, dat daarin de grondwaarheden zijn begrepen, maar het is niet onze levende belijdenis in onze taal en in onze tijd 1964, na 4 eeuwen kerkgeschiedenis.

Ik kan niet geloven, dat onze kerkelijke belijdenis in pl.m. 1560 zijn uiteindelijke definitieve vorm heeft gekregen, waaraan niet getord mag worden.

Ja, soms is er iets toegevoegd of veranderd. In 1618-1619 bijvoorbeeld, toen er ketterij optrad, maar de Kerk moet altijd weer spreken, steeds weer nieuw getuigen vanuit de Schrift en niet alleen in historische geschriften van mensen al waren dit ook geloofshelden.

De eeuwige waarheid is alleen in Gods Woord onveranderlijk en authentiek.

Als de Kerk leeft en wakker is zal ze in doorgaande reformatie belijden, niet door de vaders na te spreken, maar door Gods Woord na te spreken, door het voller kennen van het onuitputtelijk rijke evangelie van Jezus Christus, door te spreken tot alle gelovigen en zo mede te werken aan het kerkvergaderend werk van Christus. Dan laten we niemand in de kou staan, dan zullen we met de dwalende broeders zoeken naar het ant-

woord, dat zij en misschien ook wij nog niet weten.

Dan zullen we een open oor hebben voor ieder, die nieuwe schatten ontdekt in de Schrift en niet bijvoorbeeld afwijzend staan met de (af)gesloten belijdenis in de hand.

Zeker is het werk van de vaders belangrijk, ook voor ons, want het is de geschiedenis van de Kerk van Christus.

Geschiedenis is er echter alleen wanneer er sprake is van doorgaande ontwikkeling, anders wordt het doode traditie zoals bij de heidenen die in duisternis leven.

Als er geen nieuwe stroom wordt opgewekt gaat het licht uit.

Nu voelt men zich de rust ontglippen. De verworvenheden, die we onszelf verworven hebben voelen we ons ontnomen en daarin zien we onszelf bedreigd.

We spreken van „Oude Paden” en het is goed dat we de weg kennen, die onze vaders gegaan zijn, maar de Kerk gaat niet over oude paden. De weg van de Kerk is niet een eeuwenoud pad tussen A en B, dat steeds weer opnieuw gelopen wordt. De weg van de Kerk is een voortzetting van de weg achter ons, een steeds weer nieuwe weg, die dikwijls met moeite en strijd moet worden gehakt door de wildernis en er is geen stilstand en geen terug. Er is alleen een voorwaarts.

Laten we die weg dan met elkaar gaan en elkaar niet verbijten en vereten en van de weg afduwen in de afgrond.

Ieder die Christus volgt gaat dezelfde kant op.

P. van Loo.

Als tot niet schijnt gekomen (China)

(II)

De vorige keer deelden wij mee dat we, na het berichtje over China uit het januari-nummer van het maandblad van de China-zending, enkele dingen wilden te berde brengen van en bij datgene wat zending A. B. Dodd van Taiwan op Formosa in een lezing heeft gezegd die hij in juli vorig jaar te Montreal, Quebec, Canada, gehouden heeft¹⁾. Dodd heeft zoals wij reeds schreven ruim vijf en veertig jaren op het vaste land van China gewerkt vóór hij voor het rode bewind moest uitwijken naar Formosa. Hij kwam in 1903 voor het eerst als zendingsarbeider in China. Dat is 61 jaar geleden. De meesten van ons moesten toen nog in de wieg gelegd worden. Hij heeft een uitgebreide en intensieve kennis van het kerkelijke leven van China vóór de tijd dat het onder de voet van de communistische bandietenregering geraakt is, zoals men het huidige chinese bewind op Formosa, het gebied van Tsjang Kai Sjek, noemt. De Ver. Staten van Amerika hebben deze visie van Tsjang overgenomen en tot nu toe gehandhaafd. Hoe lang nog?

De Gaulle is anders gaan denken. De geschiedenis van de wereldpolitiek leert dat als bandieten lang genoeg de teugels van een bewind in handen hebben, straks over hun banditisme niet meer wordt gerept en zij als soevereinen worden gerespecteerd en geëerbiedigd. Over het verleden niet meer praten — is het parool in de geschiedenis van de grote mogendheden.

De vroegere toestand van de kerken in China

De voortrekkers van de protestantse zending in China waren gezond in het geloof. Robert Morrison was de eerste protestantse zending hier. In de eerste druk van de Christelijke Encyclopaedie vinden we over hem vermeld dat hij (geboren 15 jan. 1782) op 22-jarige leeftijd door het Londensche Zendingsgenootschap in 1804 als zending werd aangenomen en dat hij na de nodige voorbereidende studie in 1807 vertrok als eerste zending naar China. Hij is de grondlegger geworden van de protestantse zending op dit toen nog onontgonnen gebied. We lezen in de Encyclopaedie dat hij te Kanton aangekomen, zich als een chinees kleedde. Deze methode liet hij

echter spoedig weer los omdat er een keizerlijk verbod loskwam waarin verboden werd het christendom te verbreiden hetzij door woord hetzij door geschrift.... Toen is hij begonnen zich meer op de taalstudie toe te leggen om zo te komen tot bijbelvertaling. Daar zijn arbeid als zending hem door het keizerlijk verbod onmogelijk werd gemaakt, en hij als zending uitgewezen zou moeten worden, nam hij dienst bij de engelse Oost-Indische Compagnie en vestigde zich te Kanton. In deze tijd was de chinese taal wetenschappelijk zo goed als onbekend. Hij stond dus voor een reuzentaak met zijn aangevangen taalstudie. In 1810 werd als eerste resultaat van zijn inspanning het eerste bijbelboek in de chinese taal uitgegeven. Dit was het boek Handelingen der Apostelen. In 1814 kwam het hele nieuwe Testament. Hij is met deze arbeid voortgegaan en heeft de hele bijbel weten te vertalen. Na ruim vijf en twintigjarige arbeid te Kanton, stierf deze man, na een leven waarin hij van een wonderbaarlijke werkkraft in dienst van de verbreiding van het evangelie heeft blijk gegeven. Zijn werk is van grondleggende betekenis gebleken voor de zending in China. Dodd deelt omtrent hem mee, dat hij zeven jaar heeft moeten werken voor hij de eerste bekeerling zag komen.

En na zeven en twintig jaren van noeste vlijt was er een gemeente van zegge elf belijdende leden. Ja, ja, de bodem is niet van zelf vruchtbaar voor het zaad van het evangelie. We moeten van onze zendingsarbeiders geen wonderbomen verwachten.

Na twee en vijftig jaren van zendingsarbeid in China was het totaal aantal christenen in dit geweldige land, nog maar met een getal van nauwelijks vier cijfers aan te duiden.

De jonge kerkjes in China zijn bij haar geboorte dadelijk door een vuur van beproeving en aanvechting gegaan. Daar was in het begin van de 20e eeuw de Boxeropstand met veel ellende. En in het midden van deze eeuw kwamen de verschrikkingen van de communistische slavernij.

De periode tussen 1860 en 1900 leek rustig maar was gevaarlijk. Dodd zegt van deze periode, dat toen het onkruid en de tarwe samen snel opwiessen. Van enkele duizenden tot honderd duizend belijdende leden. Maar het

korps van de zendingsarbeiders werd in diezelfde tijd diep beïnvloed door ongelof wat betreft de meest wezenlijke stukken van het schriftuurlijk christelijk geloof. Toen Dodd in 1903 voor het eerst op het zendingsveld aankwam als jong, beginnend zendeling, bevond hij tot zijn niet geringe verbazing dat sommige van de leidende figuren in het zendingswerk, het geloof in de bijbel als het onfeilbare Woord van God als belachelijk voorstelden. En dat niet alleen, maar dat zij wezenlijke stukken van de Schrift als de plaatsvervangende verzoening door de Here Jezus, en Zijn werkelijke, lichamelijke opstanding uit het graf, verwierpen als oudwijfse fabelen. Het was voor de jonge Dodd een schokkende ervaring, dat de meerderheid van de zendingsarbeiders op dit punt volgzzaam deze voorgangers naliep, en dat men er niet aan dacht te vragen naar een confessionele basis voor de zendingsarbeid en voor de opleiding van inheemse arbeiders.

Deze ernstige infiltratie van ongelof onder de zendingen, aangemoedigd door een aantal ongelovige zedende instanties in het moederland, de Ver. Staten van Amerika, had een verderfelijke invloed op het geloof en de wandel van de chinese christenen, die in het begin gebouwd waren op het fundament der apostelen en profeten. Dodd zegt dat hun hemelse Vader zag dat zij een ernstige beproeving en loutering nodig hadden. Hij deed in 1900 de verschrikkelijke Boxer **vervolg**ing komen. Tienduizende christenen en meer dan honderd zendingsgezinnen moesten hun leven missen in deze vervolging. Vóór de ernstige beproeving begon had er een krachtige opleving onder de christenen plaats gehad waardoor de christenen in het geloof dit dal der duisternis doorgingen. Het directe gevolg van de Boxer-vervolg was een aanmerkelijke terugval van het aantal christenen, tengevolge van de massamoorden aan de ene kant en tengevolge van de zuivering van de naam-christenen aan de andere kant. Het meer blijvend gevolg was een gezuiverde, herlevende en groeiende gemeenschap van christenen. Spoedig was het verlies van leden helemaal teniet gedaan door een groot aantal nieuwe bekeerlingen. Een ander resultaat was ook onvermijdelijk. Het vergif van ongelof wat betreft de heilige Schrift en de voornaamste stukken van het evangelie dat in de aderen van de kerk was geïnjecteerd door de vrijzinnigheid uit Amerika en Europa, kwam niet meer tot staan. In de eerste helft van de twintigste eeuw was de toestand in de chinese kerken verward tengevolge van de groeiende invloed van dit modernisme. We kunnen hierbij opmerken dat dit alles is als bij ons in Europa. Grenzenloze verwarring onder de christenen tengevolge van de ongelofstheorieën van de theologen en van de filosofen. In China gingen die christenen, die de noodzaak verstonden van zich verweren tegen deze geest van ongelof in theologie en kerk, zich al spoedig aaneensluiten in de strijd. In 1929 werd in China een bond opgericht van kerken, die aan de **fundamenten** wilden vasthouden. Een voorloper van de I.C.C.C. in de oosterse wereld. In de kring van de lezers is wellicht bekend dat wijlen de heer Arie Kok, die jarenlang in China aan de Nederlandse ambassade aldaar verbonden is geweest — gereformeerd van Nederlandse origine — een zeer werkzaam aandeel heeft gehad in de oprichting van de I.C.C.C. in 1948. Hij bezocht in dat jaar verschillende vooraanstaande kerkelijke figuren in Nederland als prof. Van der Schuyt, prof. Severijn, wijlen prof. G. Ch. Aalders en wijlen prof. K. Schilder en anderen en trachtte deze warm te maken voor de idee van een interkerkelijk samengaan op het punt van defensie tegen de grote vijand van het ware christelijk geloof in onze twintigste eeuw, als modernisme, barthianisme, romanisme en alle aantasting van het geloof in de heilige Schriften als het Woord van God.

Het gaat ons nu hier niet om een beoordeling van dit streven en van deze beweging, slechts om er op te wijzen dat tussen de christelijke kerken in China en de kerken in het westen op dit punt meer relatie bestaat dan menig lezer oppervlakkig zou denken. Prof.

K. Schilder had een open oog voor deze infiltratie van het modernisme in de christelijke kerken in China. Hij nam van de hand van de Heer Arie Kok eens een lang stuk op in „De Reformatie” over de ontwikkeling van het modernisme aan de universiteit in Peking met de ontstellende gevolgen daarvan.

Tot zover voor dit keer over de toestand van de kerken in China voor het communisme aldaar de macht kreeg. Volgende keer over de toestand nu.

J. Meester

¹⁾ Opgenomen in The Reformation Review, vol. XI, Januari 1964.

INHOUD

Maar Noach vond genade....	H. S.
„Zichtbare” en „onzichtbare” kerk volgens Calvijn (I)	C. V.
Wedergeboorte	G. V.
Levende belijdenis	P. v. L.
Als tot niet schijnt gekomen (China) II	J. M.
„Als door een spiegel....”	A. P. M.
De dichter en de middelaar	P. A. H.
Wie van de heren?	G. V.
Boekbespreking	
Persschouw	
Kerknieuws	

„Als door een spiegel”

Zelfkennis doen we meestal op heel onverwachte ogenblikken op. Je faalt, waar je het allerminst verwacht; op ander gebied leer je, dat er meer mogelijkheden in je schuilen, dan je ooit had geweten; meestal echter leren we onszelf beter kennen, doordat we leven en bedrijf van anderen waarnemen; en daarin plotseling iets van ons zelf herkennen.

Zo ging het mij weer onder het lezen van het amusante boekje „Uit het rijke Roomsche Leven”. Het is een documentatie uit de jaren '25 tot '35, die is samengesteld door Michel van der Plas. Je leest eerst om het amusante. Voor een Protestant is het grappig, dat mijnheer pastoor wegens teleurstelling een tweede meisje zoekt. Voor ons gevoel staat een pastoor zó ver af van een echte huishouding en meisjes, dat de combinatie alleen al de lachlust opwekt. En ook voor Roomsens zit dat er in; anders zou de advertentie niet als document zijn opgenomen.

Want dat is het leuke van dit boekje, dat het helemaal niet een predikatie over de goede oude tijd is. Het laat in tegendeel duidelijk zien, dat die oude tijd de onze niet meer kan zijn, dat veel daarin tijdgebonden was en zijn belang goeddeels of helemaal heeft verloren. Zó dat de ernst, die er toen mee werd gemaakt, nu op onze lachspieren werkt. Het zou verrukkelijk wezen, wanneer over ons Gereformeerde leven zo'n documentatie kon worden gegeven, zelfs als die ons Vrijgemaakte leven zou betreffen. Want van der Plas is geen renegaat. Hij kritiseert de oude tijd, maakt hem belachelijk op zijn tijd...., maar toch met de verknochtheid van de goede Roomse aan zijn kerk en beweging. Daarom is de lach om het dwaze een gulle lach. En is er blijdschap over de nieuwe tijd.

En daarin is het boekje natuurlijk ook als propaganda bedoeld! Want het Katholicisme neemt afstand van oude plunje en is modern! Luister maar naar enkele losse dingen, die ik bij elkaar haal, om te laten zien, dat de moderne Roomse even kritisch tegenover Roomse dingen staat, als wij van de buitenwacht.

„Thans zien we, tot welk een macht we zijn gekomen”. „Er was vreugde en ernst. Want het was katholiek”. „Leuke heilige zonder rokken, maar met een voetbal, bid voor ons...”. „En als je dan na de processie nog met zoete koekjes wordt zoetgehouden, dan zou je op het laatst zin gaan krijgen om je hele leven voor bruidje te tekenen”. „Kaarten wordt op vrije dagen gaarne aanbevolen”. Co-educatie „steunt op een betreurenswaardige verwarring van ideeën, welke de wettige menselijke samenleving verwisselt met promiscuïteit en gelijkheid”. „Alleen hoofd en handen worden bloot gedragen, de specifiek menselijke lichaamsdelen”. „Poudre de pudeur” maakte het badwater ondoorzichtig”. „Voetbal is erger dan drank”. „Gemengde wandeltochten zullen niet worden georganiseerd”. „Aan niet-katholieken zal geen deelname worden toegestaan”. „Liever lid van de Heilige Familie dan van de Familie Staat”. „We beleven tegenwoordig een allergekste tijd”. „Voelt U daar niets voor, dan mond houden”. „'s Professors repliek was even neerbuigend als categorisch”. „Hij is voor ons geweest een Uebmensch in de meest letterlijke betekenis en nog”. „Christus en de Politiek. Het verband is niet zo heel erg duidelijk,

tenminste niet onder de tegenwoordige toestanden”. Maar toch. „In naam van het Goddelijke Hart — Lijst 8 no. 1”. Want: „Een rooie katholiek is een dooie katholiek”. „O, waarom kan ik maar geen zin krijgen om naar het klooster te gaan?”. „Kunstliefde en deugd sluiten elkaar lang niet altijd in”.

Wie zulke zinnen uit de oude doos leest, voelt, hoe er nu prijsgesteld wordt op een andere mentaliteit.

Zelfs voelt men er iets van emancipatie in, een zich losmaken van het overheersende gezag van de clerus. Maar we beseffen de vooral propagandistische kracht van zulke nieuwe geluiden, zodra we een nieuwsgierig bezoekje afsteken in een kathedrale kerk in het Zuiden. Zelfs in het Zuiden van ons eigen land. De griezelige wijze, waarop daar nog aflat, vergeving van zonden, wordt gepropageerd, is alleen maar mogelijk, als onder het moderne vernisje, waarmee hier reclame gemaakt wordt, het echte onversneden catholicisme der Middel Eeuwen krachtig voortleeft. Trouwens, wat „De Rechte Straat” telkens weer openbaar maakt, kan bij de vurige oecumenisten geen waardering vinden. Het is dan te duidelijk, dat de „Valse kerk” uit de belijdenis niets van haar valsheid heeft ingeboet. Wanneer ik Uw aandacht op „Het rijke Katholieke Leven” richt, gebeurt dat niet om propaganda voor dat instituut te maken!

In het opschrift sprak ik al van een spiegel.

De documentatie verslaat de jaren '25-'35. De tijd waarin de nabloei valt van de grote politieke partijen en het parlementarisme. De tijd, dat Rome zich groot heeft gemaakt, en dat anderen zich groot gevoelden. „Wij Roomschen”, klonk; maar ook de strijdkreten der bewuste arbeiders, ook „Wij Calvinisten”.

Daar zien we meteen het wonderlijke! Uit een andere entourage spreekt ons dezelfde stemming toe, die we nog van vroeger kennen: onze mannen uitgeportretteerd in vol ornaat; onze theologen in synode bijeen op de foto in het catechisatielokaal; onze getrouwe verenigingen, nog écht Gereformeerd, zouden we anno '64 zeggen! Want alles moest toen principieel.

Ik weet nog, dat ik gevraagd werd voor een op te richten Gereformeerde hockey-club. En zo sproten ook de R.K. sportclubs overal op. U hebt al gezien, dat een niet-Roomse geen toestemming kreeg om mee te wandelen. Het aparthouden van de groep vormde hier wel het hoofdmotief. Zoals ook bij de Gereformeerde hockeyclub. Maar Rome wil toch met haar bovennatuur het terrein van de natuur-zonder-meer gaan doordringen. En zo kwam het probleem op: hoe spelen we een voetbalwedstrijd zó, dat ons katholiek geloof daarin ook uitkomt?

Kapelaan Popma — U ziet een principiële naam! — stelde daarom voor, dat de aanvoerder van het eerste elftal met opgestoken hand de formule uitspreken zou: „Voor Christus onze Koning”, — de andere aanvoerder moest in de zelfde „oud-Romeinse” houding antwoorden. „God wil het! Amen”. Daarna kon het voetbal dan beginnen. Ik geloof, dat zulk een hyperprincipieel beoefenen van de sport in een Gereformeerd hoofd nog nimmer is opgekomen. De „oud-Romeinse” groet was intussen een sprekend evenbeeld van de Hitlergroet. En ook bij Hitler moest alles gebeu-

ren met de kreet: Heil Hitler. Dan zien we ineens het tyrannieke van overheersing, zelfs door de kerk, wanneer het gewone leven beslist gewijd moet worden om aanvaardbaar te wezen.

Om nog even bij de sport te blijven: ik citeer pag. 184: „Hardnekkig is het verhaal uit het Bisdom 's Hertogenbosch dat, toen de grootseminaristen, gewend in hun togen te voetballen, hun bisschop verzocht hadden een sportkostuum toe te staan, dit na enkele weken inderdaad werd toegestaan — mits de toog er overheen gedragen werd!” Is het niet mooi? En geen prachtig bewijs, hoe mal het gaat, telkens als de Souvereiniteit in eigen Kring uit het oog wordt verloren? Maar... in ons milieu zijn ook al heel wat kledingvoorschriften vervallen! Niets menselijks is kerkelijks is ons vreemd.

Maar het is zo, op dit terrein zijn we door Rome met stukken geslagen! Hoewel we erg ons best deden! Ik herinner me nog altijd een artikel van H.S.S.K. over de kleding van kleine meisjes. Reeds toen scheen het voor te komen, dat zelfs Gereformeerde moeders, ik zou zeggen: leuke moeders, hun kleine meisjes in een rokje lieten lopen, dat de knietjes hemaal bloot liet. Alleraardigst waarschijnlijk; maar het kon niet! Want het bracht de kuisheid der arme kleinen in gevaar. Hoe zouden ze ook de gepaste ingetogenheid nog leren?

De bisschop van Haarlem was het geheel met onze meisjespresidente eens. Bij Rome uit dat zich iets anders. Geen artikel in een vrouwenblad(zijde) maar een ordonnantie. Het woord wordt tegenwoordig in de Hervormde Kerk ook veel gebruikt! Het was hier een verscherpte ordonnantie. En wel over de kleding van onderwijzeressen en leerlingen boven de tien jaar. Maar naar „onze bewaarscholen” worden tegenwoordig kinderen gezonden „in een onder- of bovenkleding, die er op berekend” scheen „bij de arme kleinen zelf alle schaamtegevoel te doden”. Waarom in de desbetreffende ordonnantie dan ook de woorden „boven de tien jaar” werden geschrapt.

Nu een uitstapje naar het culturele aspect. Aardig voor ons Vrijgemaakten met ook een allereigenst jubellied.

Er wordt een standbeeld onthuld voor wijlen kardinaal van Rossem. Daar moest bij worden gedicht. En pater Lampen tokkelt op zijn lier:

Groot is het land, dat grote
mannen kweekt,
en zijn lage grenzen door zijn
grootheid breekt:
groot werd ons land door onzen
Kardinaal,
die ons volk geleidde naar de zegepraal.
Waar nog somber dreunde 't heidens
krijggeluid
voerde hij ter zege 't Christendom
vooruit.

en even verder:

Nederlands volk, och, houd Uw
troepen sterk
voor dien heldenstrijd, het heilig
Missiewerk.

U ziet wel, welk een wijs man onze dichter Tollens was: En rekent de uitslag niet, maar telt het doel alleen!

De grote gezinnen waren de voortdurende zorg van de geestelijkheid, die zelfs stimulerende huisbezoeken bracht. Ze behoorden bij het rijke katholieke leven. Pag. 26 geeft een lijstje van grote gezinnen, waaruit weldoeners der mensheid zijn voortgekomen. Een zegen, die we zouden hebben moeten missen, wanneer „planning” reeds vroeger door de kerkelijke overheid zouden zijn toegestaan. Formulering van mij. Heel mooi is van dat lijstje, dat ook Napoleon I daarop prijkt. Hij kwam uit een groot gezin, waar hij nummer twee was. Welk een zegen, en welk een rekenbeleid! Maar een betoog wordt met zulk een naam wel indrukwekkend.

U voelt wel, zo'n staatje in deze documentatie bewijst wel, dat ook het katholieke leven zich lossen maakt van de gepredikte adat. Zoals ook in het Gereformeerde leven de opvattingen een reuzenzwaai hebben gemaakt. En de prediking volgt schoorvoetend de praktijk. Maar we zien ook hier, dat de souverei-

niteit in eigen kring een realiteit is. En dat gezag van buitenaf in deze dingen daarom wordt afgewezen. De mensen willen hier hun persoonlijke verantwoording. En dat is juist. Mits „coram Deo”, voor het aangezicht Gods, gedragen. Het is een gruwel, wanneer het getalmatige het oordeel zou bepalen. In deze sfeer van de liefde. Maar dan ook de sfeer van de zichzelf verloochende liefde!

Het Gereformeerde leven heeft zijn boetpredikers gehad. Misschien nog. Maar een man als Wisse is er niet meer geweest. Borromeus de Greeve is trouwens ook nog niet geëvenaard.

„Ja, daar is weemoed in mijn ziel, vooral ook bij ons Missionarissen is er weemoed, ik kan het niet verzwijgen.

Daar zijn nog honderden, misschien wel duizenden in deze parochie, die hun oren gestopt hebben bij het luiden van de missieklok; zij hebben geen predicatie gehoord, geen enkele nieuwe gedachte is tot hen doorgedrongen, ze hebben zich verstoep voor den engel van Genade, die in deze dagen rondging...” Ongetwijfeld kent U óók het geklank van de preek tot het niet aanwezig deel van de gemeente. Het onderwerp is zo vaak en zo uitputtend behandeld, dat zelfs Borromeus niet verder komt dan dierbare retoriek!

Nog een staaltje retorika.

„Wij katholieken? Wij gaan op naar Jeruzalem, naar de eeuwige stad Gods; onze tocht is veilig en zeker, want wij hebben Jezus bij ons, die ons geleidt. Daarom bij ons Katholieken de waarheid tussen al de leugens dezer wereld... Terwijl die arme tobbers, die niet-katholieke zoekers en twijfelaars, daar zitten langs de levensweg, blind en bedelend, gaan wij rustig en veilig onze tocht... En

ziet eens om U heen naar uwe protestantse landgenoten. Kunt ge onverschillig die geestelijke armoede aanzien...?”

Is het niet als een echo uit de tijd, toen we nog de meest-zuivere kerk waren? En dat behoort U niet te verbazen, want ook Rome stak „de Bazuin”! Met het motto: Blaast de bazuin te Sion.

Zo hebben we dan even naar het vergeelde portret van een andere groep kunnen kijken. Maar wat een gelijkheid van stijl vinden we in eigen archief! Echter het koloriet van Rome blijft geheel eigen. Een voorbeeld geeft de advertentie voor biechtellers, en op pag 134 de dankbetuiging aan St. Nicolaas van Tolentino voor het genezen van een been, „na het gebruik van St. Nicolaasbroodjes”.

Veel Roomse landgenoten nemen blijkbaar wel afstand van zulke dingen. Misschien zijn ze op het geheel slechts een avant garde. Maar ze kunnen hun gedachten publiceren, zonder dat „er wat van komt”. Het is zelfs mogelijk om over het kerkelijk leven een grapje te maken.

Toch gaan ze tegen de traditie in. Bij Rome ook officieel even kanoniek als de Heilige Schrift.

Wat maakt nu deze critiek en zelfspot mogelijk? De grootte of de grootheid van de Roomse groep? Ik hoop het laatste. Want dan kan ook in een kleine groep de deugd nog ontluiken van het „lachende de waarheid zeggen”. Zoals de poët Horatius zei: „ridentem dicere verum”. Een moeilijke zaak. Inderdaad bij onze Roomse landgenoten te leren. Alleen daarom zou het goed zijn, dat onze mensen dit boek eens lezen!

A. P. Muys

De dichter en de middelaar

In enige artikelen over de poëzie der Tangperiode, speciaal over die van Li-Tai-Po hebben we kennis kunnen nemen van de treurnis over de vergankelijkheid, zoals deze zich manifesteert in het leven van mensen, van menselijke gemeenschappen en in de natuur zelf, die één grote illustratie is van het vervlietende, het weer terugkerende en toch weer vervlietende. We hebben gezien hoe een oude visser de boodschap van de verlossing — in het kader van zijn religie - niet aandurfde, thans zullen we zien hoe de dichter zelf een verlossing beleefde. Het gedicht van deze week schijnt daarop nl. te wijzen. Op twee manieren beleefde Li-Tai-Po een bevrijding van wat hem kwelde. Merkwaardigerwijs niet in het beleven van de grote liefde die aan hem schijnt te zijn voorbijgegaan, zoals bij zo menige denker, dromer en dichter - maar wel in de roes (hij schreef enige wereldberoemde drinkliederen) en ook in de godsdienstigheid. Van dit laatste getuigt nevenstaand gedicht. Het is alsof we met de roomse kerkleer te maken krijgen: de leek wordt gered en gereinigd door een priester. Vreemd is deze associatie allerminst. Toen jezuiten in het zwaarboeddhistische Tibet doordrongen troffen zij daar tot hun verbazing religieuze vormen aan welke zeer veel op hun eigene geleken. Rome heeft zich bij haar activiteiten dan ook meteen aan die vormen aangepast. De roomse kerk kreeg nogal wat bekeerlingen in Tibet; methodistische predikers stuitten op heel wat meer weerstand en werden vaak openlijk op de markt van Lhasa gehoond. Wij vragen maar: Zou die Woord-verwerping er misschien toe hebben geleid dat dit interessante land door het enorme Rood-China werd ingerekend, waarmee meteen een einde werd gemaakt aan het niets-doen der vele monniken?

Maar goed, we keren terug naar de zevende eeuw, naar onze dichter.

Op één van zijn reizen ontmoet hij een heilige man, een priester, van wie hij nauwkeurig herkomst en bevoegdheid vermeldt. De man is in functie en deswege alleszins betrouwbaar en geloofwaardig. De reiziger ziene gaat de priester zijn luit uit de tas halen. Het is een zgn. tafel-luit, een snaarinstrument dat op een statief kan worden gezet, zodat de

ONTMOETING MET DE PRIESTER

De priester der provincie Shu
draagt zijn luit in een groenzijden étui.
Hij daalt de westelijke helling
van de Omei-heuvel af.

En hij beweegt zijn hand voor mij,
En hij bespeelt zijn luit voor mij.

Het klinkt als het water door
tienduizend ravijnen,
Het klinkt als de stormwind door
tienduizend pijnen.

Het hart van de reiziger wordt gewassen,
Wordt gewassen als in een wijd
stromend water.

De weerklank van de boventonen mengt
Zich met het vredig lied der
avondklokken.

Zo nader ik de ondergang der zon,
achter de groene heuvels,
Zo nader ik de duistere dreiging van de
avondwolken.

Zo nader ik hen beide, onverschrokken.

Li-Tai-Po

speler niet moe wordt van het torsen. Prompt gaat de monnik zijn luit bespelen terwille van het zieleheil van de dichter. En deze hoort alles ontroerd aan. Grote elementen komen in zijn ziel in beweging.

Hevige emoties grijpen hem aan, het spel is als een groots natuurgebeuren:

„Het klinkt als het water door
tienduizend ravijnen,
Het klinkt als de stormwind door
tienduizend pijnen”.

Bijna kinderlijk overdreven zouden wij het willen noemen, vooral door het noemen en herhalen van een groot getal. Tienduizend ravijnen, waar vind je die zo gauw? Een woud van tienduizend sparren of dennen is nog wel beschikbaar, zou je denken. Enfin, aan de machtige ontroering van de dichter doet het

niets af. Het luitspel bevrijdt hem van angst en wanhoop, zeker nadat de echó's smelten met het gelui der avondklokken. Het kan niet vrediger.

De dichter, als gelovige boeddhist, kan het leven weer aan. Hij is niet bang meer voor wat hem anders vrees inboezemde: de ondergang der zon herinnerde hem steeds aan de ondergang van hemzelf, van volkeren, van alles, van de wereld. De avondwolken — waarheen het dansritme van de schone hofdame verwaide — zij zijn hem geen symbool meer van ondergang. Want er is hem een nieuw leven bereid, de middelaar heeft hem met zijn godheid verzoend.

Eigenlijk is „godheid” hier een nog veel te dogmatische term. Het boeddhisme immers kent geen goden, wel god-mensen. De religie der boeddhisten is dan ook nauwelijks een godsdienst te noemen, zij is veeleer een levensleer voor een levenskunst. Dit verklaart misschien ook waarom in onze tijd vele Europese en Amerikaanse intellectuelen geïnteresseerd zijn in het boeddhisme. Nadat een „verlichte” wijsbegeerte God voor dood heeft verklaard is de autonome mens van God als rechter, toezienaar en verzorger af. Men leeft in een god-loos tijdperk. De kunst is er vol van: Vestdijk schreef zijn „Toekomst der religie”, waarin hij afrekende met de god die op een menselijke projectie moet berusten en waarin hij een aan Europa aangepast boeddhisme propageerde.

De geestelijke vader van Tom Poes en Ollie B. Bommel, de geniale tekenaar en sprookjes-schrijver Maarten Toonder maakte er voor de

televisie geen geheim van veel van het boeddhisme te hebben geleerd. Met vrij grote regelmaat komen duitse en oostenrijkse wijsgeeren in ons vaderland lezingen houden om het Zen-boeddhisme aan te prijzen. Het zou de loutering betekenen voor de vermoeide westerse mens. Ettelijke jonge engelse en Amerikaanse schrijvers (Aldous Huxley ging hen voor) maken in hun geschriften reclame voor dit Zen-boeddhisme. De artikelen over de chinese poëzie zijn dan ook actueler dan menige lezer kan hebben gedacht.

Aan Li-Tai-Po hebben we nu gezien, waaruit bij hem en zijn geestverwanten de verlossing bestaat. Niet uit het horen naar het Woord en het omhelzen van het vleesgeworden Woord, maar uit een instrumentale actie, die uitstijgt boven de natuur en die via de menselijke ziel, welke inmiddels gelouterd en veredeld wordt, weer in de ganse kosmos uitmond. Het is een pantheïsme, waarbij het uiteindelijk gaat om de éénwording van de menselijke ziel met het ganse natuurgebeuren, óók door de ondergang van lijden en dood heen, maar met een plaatsbepalende middelaar die een sterfelijk mens is en blijft.

Dit wilde ik de lezers laten zien. En daarom sprak ik aan het slot van mijn eerste artikel de verzuchting uit: „Misschien komen we dan later wat dankbaarder uit de kerk.”

Ik ken een predikant in onze kerken, die na de tussenzang steevast aan de „toepassing” begint met: „Het wordt nog rijker gemeente”. Die rijke toepassing laat ik thans met een gerust hart over aan U.

Rotterdam.

P. A. Hekstra

Wie van de heren?

Via het Gezinsblad van 23 maart (Perschouw) namen we kennis van een artikel van ds. H. J. de Vries van Bedum, dat we in zijn hoofdstrekking, een waarschuwing tegen de verflauwing der grenzen, kunnen onderschrijven. Tegen het valse oecumenisme. Maar ergens bleef onze aandacht haken. Ds. de Vries schrijft over het optreden van de synodale groningse predikanten Th. Delleman en W. Reeskamp: „Deze Ds. Delleman, die ijvert voor eerherstel van Geelkerken, en met Ds. Reeskamp voor aansluiting bij de wereldraad en leiding gaf aan de gebedsweek met Rooms en”. Dat vinden ook wij kwade zaken. Maar dan volgt: „Het was met de kerkeraad van deze predikanten dat Ds. v. d. Ziel en v. d. Vliet tegen de besluiten van hun kerkeraad in samenspreking aanvroegen en hielden”.

Die laatste zin hield onze aandacht gevangen.

Indien de predikanten Van der Ziel en Van der Vliet een samenspreking met de synodale kerkeraad van Groningen aanvroegen en hielden, en zulks tegen de besluiten van hun kerkeraad in, dan wensen wij dat, nòch wat het aanvragen, nòch wat het houden van die samenspreking betreft, nòch wat aangaat het verbod van de raad van de vrijgemaakte kerkeraad, te veroordelen of te verdedigen.

Het belangrijke dunkt ons: wat hebben deze predikanten bij die samenspreking gezegd?

Dat is het voornaamste.

Onlangs heeft prof. Kamphuis gesproken voor de synodale persvereniging „Waarheid en Eenheid”. Dat had niemand hem verboden. Trouwens: wie zou hem dat mogen verbieden? Het belangrijke is ook hier: Wat heeft prof. Kamphuis daar gezegd? Volgens het persverslag dat samenspreking kan plaats hebben, als de tuchtmaatregelen van 1944 e.v.j. werden teruggenomen.

Daar valt inderdaad over te praten.

Maar als nu ds. Van der Ziel en ds. Van der Vliet dat eens gezegd hebben tot de synodale kerkeraad in Groningen?

Ik weet dat niet.

Ik vraag maar.

Er rees nog een vraag bij mij.

Was dit misschien de door de kerkeraad van Groningen Zuid toereikend geoordeelde en achteraf ook door de particuliere synode toereikend bevonden grond voor de schorsing van ds. Van der Ziel?

Dus zijn openbare en grove zonde?

Indien ja, dan moet volgen dat dit, althans volgens hen, die in de kerkelijke vergaderingen aldus oordeelden, ook een grond voor schorsing van ds. Van der Vliet zijn.

Bedoelde ds. De Vries dat?

Indien ja, dan doet me dat denken aan de scheerwinkel. Wanneer de figaro de ene klant de baard heeft afgedaan en de volgende aan de beurt is, zegt hij: „Wie van de heren?”

G. Visée

BOEKBESPREKING

Horst Dallmayr, **De Zeven Luchters, een reis door Apocalyps**, uitgave van J. J. Romen & Zonen, Roermond-Maaseik, 1963. Oorspronkelijke titel: Die Sieben Leuchter, Jakob Hegner Verlag G.m.b.H. Köln. Vertaling: Jules Verstraeten.

Dit boek zou men een mengeling kunnen noemen van een reisbeschrijving en een verklaring van de Openbaring van Johannes.

De auteur heeft een bezoek gebracht aan het eiland Patmos, waar de apostel Johannes de openbaring ontvangen heeft en van daaruit aan Efeze, Smyrna, Pergamum, Thyatira, Sardes, Filadelfia en Laodicea, of wat daarvan is overgebleven, aan welke gemeenten Johannes zijn brieven moest schrijven. Zijn bedoeling was, naar hij zelf schrijft, zich een beeld te vormen van dat deel der wereld, waar God voor het laatst en zo onrustbarend over het einde der wereld heeft gesproken.

Behalve een verhaal van wat hij op deze reis ontmoet, ontvangen we ook enige historische mededelingen betreffende genoemde plaatsen. Voor wie er van houdt valt hier wel iets interessants te lezen.

Daarbij krijgen we dan enige verklaring van de Openbaring van Johannes, voornamelijk hierin bestaande, dat weergegeven worden verklaringen van de eerste latijnse commentator op dit boek nl. bisschop Victorinus van Pattau in Stiermarken nu joegoslavisch gebied. Dit boek dateert van ongeveer 300 en wordt door de auteur veelal geciteerd naar de bewerking, die Hieronymus er een eeuw later van maakte.

De uitgever schrijft op de flap: „Zonder pathos en valse vroomheid is de auteur er in geslaagd de zichtbare werkelijkheid van de openbaring bloot te leggen. Zijn kennis van zaken, zijn scherpe opmerkingsgave en zijn kritisch inzicht maken zelfs de moeilijkste passages van

dit duistere boek leesbaar en begrijpelijk.”

Dit is, om het zacht te zeggen, wel enigszins overdreven uitgedrukt.

Voor mij was het interessant zo kennis te maken met de opvattingen van een oude commentator. Hij heeft, zo merkte ik, zijn gebreken en zijn deugden. Zijn gebreken, dat hij op vele vragen, die wij vandaag stellen, geen antwoord geeft en ook dat hij nogal aan allegorische Schriftverklaring doet. Zijn deugden, dat hij, in onderscheid met vele nieuweren, het boek Openbaring werkelijk neemt als de openbaring van Christus.

De auteur, die Rooms-Katholiek is en nogal aan de behoudende kant, dunkt me, heeft verschillende onderdelen aardig kunnen inlassen in zijn reisverhaal. Zo werd het wel een lezenswaardig boek. Overigens een niet al te diepgaand boek, vooral niet voor Gereformeerden, die gewend zijn de Korte Verklaring te gebruiken. Waarmee we echter ook weer niet willen stellen, dat met de K.V. het laatste woord gezegd is inzake de verklaring van de Openbaring van Johannes.

Roodeschool.

H. Venema.

PERSCHOUW

Een herinnering aan Prof. Dr. K. Schilder

In De Rotterdammer vond ik de volgende, typerende herinnering aan Prof. Dr. K. Schilder.

Twaalf jaar geleden, op maandag 23 maart stierf prof. dr. K. Schilder. Hij heeft enorm veel geschreven en meer dan één zetter veel werk bezorgd. Een van deze zettters, (hij is hervormd) A. Geense, haalde herinneringen op aan deze grote theoloog, wiens gaven erkend werden ook door mensen die hem niet konden volgen:

Maandag 23 maart zal het twaalf jaar geleden zijn, dat prof. dr. K. Schilder overleed en op 26 maart te Kampen ten grave werd gedragen. Twaalf jaar is nog niet een tijd, waarna men iemand in het bijzonder herdenkt, hoewel er elk jaar na het verscheiden van prof. Schilder reden is om een facet van zijn grote betekenis te belichten en op te halen. Ook om datgene weer in herinnering te brengen wat publicisten van naam toen over hem geschreven hebben. Maar al is er dan geen directe reden hem te gedenken, toch zou ik gaarne een paar persoonlijke herinneringen ophalen, die anderen niet naar voren hebben gebracht en ook niet konden brengen. Wij zullen dit nader toelichten.

Geeft de lezer, die de krant opneemt, zich wel eens rekenschap, dat de eerste persoon, die de artikelen van de auteur onder ogen krijgt en voor de krant gereedmaakt, de zetter is. Hij krijgt alles als eerste lezer onder ogen: van de hoofdartikelen tot de veiling- en marktberichten toe.

En u begrijpt waar wij nu heen willen. Gedurende vele jaren, totdat het blad De Reformatie in oktober 1940 verboden werd te verschijnen, waren wij zettters van zijn artikelen voor dit blad. We maakten felle polemieken mee en vele redactiewisselingen, zodat wij in die dagen al zagen aankomen, wat zich in 1944 voltrokken zou. Maar daar gaat het ons thans niet om.

Liever halen wij prof. dr. A. J. Bronkhorst aan, die in de hervormde kerkbode van 's-Gravenhage, na het overlijden van prof. Schilder schreef, dat deze volgens veler mening, ondanks zijn scherpe polemieken, toch in de dagelijkse omgang een der beminnelijkste en vriendelijkste mensen was.

Dit stemt overeen met wat prof. Schilder zelf eens schreef over Joh. de Heer, de redacteur van Het Zoeklicht, die dikwijls in dit blad herinnerde aan het „laatste der dagen” en dan schreef, dat de klok van het wereldgebeuren op vijf minuten voor twaalf stond.

Prof. Schilder bestreed de opvattingen van Joh. de Heer zo fel, dat sommige lezers van De Reformatie matiging in de polemiek vroegen. Prof. Schilder antwoordde toen, dat hij als persoon met Joh. de Heer op goede voet verkeerde, ja, zelfs die week met hem de maaltijd had gebruikt.

Die persoonlijke vriendelijkheid ondervonden ook wij, zettters, een keer en daarvan wil ik nu zo graag eens iets vertellen. We moeten dan terug tot het moment, dat De Reformatie verboden werd te verschijnen. Dit had niet alleen gevolgen voor uitgever en redacteur, maar ook voor het personeel van de drukkerij, waar het blad werd klaargemaakt. Na enkele maanden van slapte volgde ontslag. Wat nu te doen?

Ieder probeerde ergens anders aan de slag te komen. Wij probeerden dit ook door sollicitaties. Maar bij sollicitaties zijn ook relaties nodig. Wij trokken de stoute schoenen aan en schreven prof. Schilder om een aanbeveling.

In die brief wezen we erop, dat we ongeveer vijftien jaar zijn artikelen hadden gezet, dat we als niet-ingeschreven studenten tóch college bij hem hadden gelopen, als eerste telkens zijn pennevruchten onder ogen hadden gekregen en dat het ons na jaren was gelukt om hem „onder de

knie te krijgen". Want zijn manuscript was niet gemakkelijk te ontcijferen, gezien ook de vele verwijzingen en invoeringen in de marge. We schreven voorts, dat we ons over die inspanning niet zo erg schaamden, daar wel knappere mensen moeite hadden hem „onder de knie te krijgen", hoewel op ander terrein. Dit grapje kon hij wel waarden.

Enige tijd later kregen we antwoord. De brief bevatte een getypte aanbeveling, die klonk als een klok, zó mooi, dat we bijna niet geloven konden, dat het op ons sloeg, en die ons beschaamd maakte. Maar in elk geval leidde de brief mede tot verdere promotie.

Voor ons persoonlijk deed hij er nog een geschreven kladje bij en dit luidde als volgt:

„Zeer geachte Heer G....

Met belangstelling las ik uw prettige brief, dien ik eerst heden ontving (op zijn onderduikadres — schr.). Ik zend hierbij volgaarne een verklaring als gevraagd. Voor de „barbaren" maak ik daarvoor gebruik van de schrijfmachine, maar tussen ons als „ingewijden" kan nog wel eens het oude handschrift dienen. U kunt het wel ontcijferen, wat niet iedereen vermag.

Het zal misschien ook wel het laatste zijn, dat U van mij onder ogen krijgt, wat me in zekeren zin spijt. Maar ik gun U van harte een promotie en hoop dat U zult slagen.

Prettig vond ik het, dat U nog eens wat van me hoopt te lezen; ik hoop, dat dit niet al te lang meer behoeft te duren, maar ik weet het natuurlijk niet.

Ik wensch U bij uw poging veel voorspoed en blijf met vriendelijken groet,

Hoogachtend,
gaarne uw dw.
w.g. K. Schilder."

De brief was gedateerd 17-2-'43.

Inderdaad Prof. Schilder was een vriendelijk — en nederig — man.

Daarvan zouden veel treffende illustraties te geven zijn.

Laat ik er één noemen. Niet lang na de vrijmaking trouwde de trouwe „huisknecht" van de Theol. Hogeschool, Jan Visser. Zijn huwelijk werd in de Herv. Kerk bevestigd. Onder de weinige belangstellenden die deze dienst meemaakten was ook... Prof. Schilder!

Velen die dat later hoorden hebben zich toen wel een beetje geschaamd.

Schilder hoorde niet bij de mensen die „naar beneden" trappen en „naar boven" vleien...

Hij was een een-voudig mens.

C. V.

GEEFT ACHT!!

Een gewaarschuwd man telt voor twee.

Enkele dagen geleden reden er in ons land weer speciale treinen om aanstaande militairen naar hun opkomstcentra te brengen.

Daar waren ook weer jongens onder, doop- en belijdende leden van de Geref. Kerk.

Herhaaldelijk is er onzerzijds op gewezen, dat „onder de wapenen komen" een hele stap is, die soms verstrekkende gevolgen kan hebben, vooral als niet gedaan is wat gedaan moest worden.

U weet dat onze jongens in de militaire dienst aan vele verleidingen bloot staan.

Kerkeraden U hebt toch niet Uw doop- en belijdende leden met lege handen de militaire dienst in laten gaan?

Hebt U gedaan — OUDERS — wat U moest doen voor Uw zoon in militaire dienst ging?

Is zijn eigen kerkeraad op de hoogte gesteld van zijn vertrek in mil. dienst?

Is zijn nieuwe garnizoenskerk en/of contactadres aldaar bericht gezonden van zijn komst?

Is de vertrekkende militair in het bezit gesteld van:

- Verblijfsattestatie.
- Handboekje voor de Geref. militair '63/'64.
- Brochure In 's Konings Wapenrok.

Ook na elke overplaatsing dient bericht gezonden te worden aan zijn nieuwe garnizoenskerkeraad en/of contactadres.

Het percentage militairen, die na hun overplaatsing onderduiken is vrij groot.

Ouders, kerkeraden en militairen houdt- en blijft contact houden met de contact-adressen.

C.C.G.G.
Mgr. v. d. Weteringstr. 86
Utrecht.

INGEZONDEN BERICHT

Tot ons leedwezen is er een vergissing geslopen in de mededelingen over de Jaarvergadering van de Organisatie ter Bevordering van het Werk van de Internationale Raad van Christelijke Kerken in Nederland.

De Jaarvergadering zal **niet** worden gehouden in het Gebouw voor Kunsten en Wetenschappen, Mariaplaats, Utrecht, maar in het

JAARBEURS-RESTAURANT,
VREDENBURG 41, UTRECHT,

op zaterdag 6 juni 1964.

Aanvang morgenvergadering 10.30 uur, middagvergadering 2.00 uur.

Spreker: Prof. Dr. S. U. Zuidema, hoogleraar aan de Vrije Universiteit, over „Schriftgezag en Schriftprobleem".

Slotwoord: Ds. L. Huisman, predikant der Gereformeerde Gemeente te Vlaarding.

KERKNIEUWS

Tweetal te Enschede-Z.: L. Douw te Stads-kanaal en H. J. de Vries te Bedum.

Bedankt voor Rouveen: T. Boersma te Urk; voor Goes: Joh. Strating te Alkmaar-Broek op Langedijk.

GENERALE SYNODE

Nadat maandagavond 6 april Ds J. van Bruggen, praeses van de vorige synode, in een bidstond was voorgegaan, werd de volgende morgen de generale synode van Rotterdam-Delfshaven geopend door Ds A. Veldman, predikant van de roepende kerk.

Het moderamen werd als volgt samengesteld: Ds J. A. Vink van Amersfoort-C., praeses, Drs D. Deddens van Leeuwarden, assessor, Ds H. Bouma van Assen, 1e scriba, Ds N. Bruin van Rotterdam-Charlois, 2e scriba.

Ter voorbereiding van de behandeling der aanhangig gemaakte zaken in de plenaire zittingen der synode werden vier commissies benoemd:

Commissie I krijgt de zaken van Soembanese kerken — Ds Goossens, een bezwaarschrift van br. Rook te Zwolle, de kerkelijke examina, vrouwenkiesrecht en Theol. Hogeschool. Zij bestaat uit Ds H. Veltman (praeses), Ds L. Douw, Ds J. M. Goedhart en de ouderlingen Douma, Hamming, Medemblik en v. d. Vinne.

Commissie II krijgt bezwaarschrift Amstelveen, de zaak-Beverwijk, radio-deputaten, tekst Heid. Catechismus, Buitenlandse Kerken. Zij bestaat uit Dr B. Jongeling (praeses), Ds A. Jagersma, Ds J. J. Verleur en de ouderlingen Wassenaar, Vos, Van Oord en Dieleman.

Commissie III krijgt de zaak Groningen-Zuid, zaak Ds Duits, doop geadopteerde kinderen, gezangen- en psalmberijming. Zij bestaat uit Ds A. I. Krijtenburg (praeses), Ds H. J. v. d. Kwast, Ds J. R. Wiskerke en de ouderlingen Goodijk, Flens, Roorda en Mulder.

Commissie IV krijgt de zaak-Murmerwoude, de zaak-Katwijk, verkort avondmaalsformulier, studentenpreken, geestelijke verzorging militairen. Zij bestaat uit Ds G. Janssen, Dr R. H. Bremmer, Ds D. Berghuis en de ouderlingen Barelids, Boersma en Wiersma.

Het moderamen krijgt de zaak-Gorinchem, een bezwaar tegen samensprekingsbesluit „Assen", bezwaarschriften uit Kampen, zaken kerkverband, contact met Chr. Geref. Kerken, zendingsvorstellen, Deputaten Hoge Overheid, positie hoogleraren ter synode en afvaardiging Zeeland-Nd., Brabant-Limburg.

THEOLOGISCHE HOGESCHOOL

Candidaats-examen: Geslaagd voor het candidaats-examen de heer H. J. Venhuizen, Oudeweg 2, Harderwijk.

OPROEP AAN VAKANTIEGANGERS TE OUDDORP (Z.-H.)

De kerkeraad v. d. Geref. Kerk te Middelharnis, hoopt ook dit jaar voor de vakantie-gangers te Ouddorp, kerkdiensten te beleggen en zou gaarne daartoe opgaaf ontvangen van vakantieperiode, en aantal personen, opdat de kerkeraad kan constateren op welke zondagen er diensten gehouden kunnen worden. Wilt U Uw opgaaf spoedig inzenden aan de scriba: S. de Vos, Voorstraat 43 te Middelharnis.

NAAR EEN EIGEN TEHUIS

Toch voorrang!

Aan br. Rosenbrand wordt nogal eens gevraagd of hij wil komen spreken over het werk van de Stichting Gereformeerde Kinderbescher-

ming. Wanneer hij daartoe in de gelegenheid is tracht hij aan alle aanvragen zoveel mogelijk te voldoen. Op deze avonden wordt over het tehuis eigenlijk maar heel weinig gesproken. De belangstelling is voornamelijk gericht op de normale arbeid van de Stichting.

Veelal wordt in de pauze of aan het einde van de vergadering een collecte gehouden. Waarvoor? Voor de normale arbeid? Ja, dat zou U denken. Het is het tehuis, waaraan vrijwel steeds toch de voorkeur wordt gegeven. Of wij dit jammer vinden? Helemaal niet. Wij vertrouwen erop, dat de kerkcollecten voor het gewone werk niet vergeten worden.

De avond met de vier vrouwenverenigingen van Utrecht-Centrum bracht f 45,— op en die met de Afd. Zuid-Holland van de Gereformeerde J.V.'s op 2e Paasdag f 128,38. Belangstellend zijn wij naar het resultaat van de avonden te Terneuzen en Rotterdam-Charlois. Deze laatste avond bezorgde ons reeds voor de aanvang een bijzondere verrassing. Hiervoor zorgden Gert en Rudi Boer. Zij overhandigden een collectebus en een pakje. In het pakje zat een op een stukje spaanplaat geplakte hondenkop. Door de beide jongens zelf verzorgd en dat op een wijze, welke haast deskundigheid doet veronderstellen. 50 van zulke hondenkoppen hadden zij verkocht. De opbrengst ervan, f 50,05, bleek in de collectebus te zitten.

Gert en Rudi, heel hartelijk bedankt. Gaarne geef ik jullie verzoek aan andere jongens door: willen jullie ook wat doen voor het tehuis?

Dia's.

Vanuit Groningen ontvingen wij het bericht, dat op een gemeentevergadering van Groningen-Zuid 9 dia's betreffende het tehuis zijn vertoond. Wij hebben ze zelf nog niet gezien. Toch is er een kans dat dit spoedig het geval zal zijn omdat de eigenaar ervan heeft toegezegd ze ten behoeve van het tehuis te zullen afstaan. Vermoedelijk zullen ze dan ook in andere plaatsen vertoond kunnen worden.

Wij ontvingen...

Van een bruidspaar te Groningen, waarvan de bruidegom niet onbekend is, f 25,—. Drie giften van f 100,—. Twee bezitters van een giro-rekening ieder f 10,—. Een ander huwelijksfeest leverde f 23,75 op.

„Een bescheiden aanvulling van hun tekort" f 20,—. G.M.V. Mijdrecht stuurde f 12,50; het honorarium van een spreker. Van mrs. A. Versluis-Spronk te Albany f 5,90, via de heer G. Riemer te Ermelo. Geref. School voor U.L.O. te Rotterdam-West f 70,10. Jaarvergadering van de jeugd te Schildwolde f 28,—. Idem van de jeugd te Wapenveld f 18,60. Ter gelegenheid van de geboorte van Maria f 10,— en van een dochter f 5,—.

Een aansporing?

Er wordt nogal eens op aangedrongen, dat we veel meer moeten aansporen op het overmaken van giften. Met andere woorden: er moet meer reclame worden gemaakt. Waarom? Wij zijn van mening, dat we de speciale nood, waarin het tehuis wil voorzien, niet teveel moeten etaleren. Zo gemakkelijk kan een jongen of meisje tot de conclusie komen, dat zijn of haar nood wordt bedoeld. Het verdriet moet niet groter worden gemaakt dan dit reeds is.

Tot heden heeft de Here ons tot schamens toe willen helpen. Laat ons Hem daarvoor oprecht dankbaar zijn en verder gaan in het vertrouwen, dat Hij ook bij de voortduur zal helpen, door ons getrouw te maken in het helpen van elkander.

Verantwoording tot 6 april '64 (laatste 14 dagen)

Ontvangen van kerken	f 1.096,30
van particulieren	„ 950,85
Totaal	f 2.047,15

Bijdragen worden gaarne ontvangen op postrekening nr. 52325 t.n.v. Stichting Gereformeerde Kinderbescherming, Beatrixlaan 37, Ede.

Drukkerij Steenbergen

ZEIST - TELEFOON 03404-12452

Periodieken

Boekwerken

Handelsdrukkerij